

ŐRZŐ

A POFOSZ 1956-os Hagyományörző Tagozatának kiadványa
IX. évfolyam 36. szám

2023. december

„A hagyományörzés nem a hamu megtartása, hanem a láng továbbvitele.”
Morus Tamás

Diákok 1956-os vetélkedője

Rendhagyó szerepjáték a forradalom történéseiről

Hagyományörző közösségünk november 28-án, a zuglói Civil Házban ismét megrendezte az 1956-os tematikájú diákvetélkedőt. Az általános iskolás tanulók részvételével zajló eseményen négy tanintézmény nyolc csapatának huszonnégy tanulója mérte össze tudását a forradalom és a szabadságharc történéseinek felidőzésről.

Az 1956-os forradalom előzményeit, eseményeit és következményeit feldolgozó vetélkedőn a XVI. kerületi Kölcsey Ferenc Általános Iskolából négy, a XVI. kerületi Jókai Mór Általános Iskolából egy, a kispesti Ady Endre Református Általános Iskolából ugyancsak egy és a zuglói Munkácsy Mihály Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskolából két csapat versengett a legjobb helyezésekért. A háromfős csapatok az első fordulóban egy, a forradalom és a szabadságharc eseményeivel kapcsolatos, a tárgyi ismereteket felmérő tesztlapot töltöttek ki, majd egy háromfős zsűri előtt kreatív szerepjátékot mutattak be. Ez utóbbi során a csapatokból két-két diák beleképzelte magát egy szabadságharcos – „pesti srác”, lőszerszállító, sebészszállító, élelmiszerszállító stb. – szerepébe, s interjút adott a csapat harmadik tagjának, aki a riporter szerepét vállalta. A diákok kiválón megoldották a feladatot; nemcsak a forradalommal kapcsolatos tárgyi ismereteikről, de érzelmi átélésükről is bizonyosságot adtak.

Az elméleti tesztfeladat és a szerepjáték összesített pontszámai alapján született meg a helyezési sorrend. Ezek szerint az első két helyen a zuglói Munkácsy Mihály Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola két csapata végzett. Első helyezést a 7-es – Csobod Sára, Lakos Dóra Éva és Molnár Bendegúz – míg a második helyezést a 8-as – Kárándi Dorottya Tünde, Sovány Máté Zoltán és Vidnyánszky Flóra Anna részvételével versengő – csapat érte el. A képzeletbeli dobogó harmadik helyezését a kispesti Ady Endre Református Általános Iskola 6-os csapatának diákjai – Berecz Balázs, Kolozsy György és Pál Zsófia Eszter – szereztek meg.

A díjkiosztó ünnepségen Ámon Antal, a POFOSZ elnöke megköszönte a felkészítő tanárok és a diákok munkáját, s átadta az elismeréseket: az okleveleket és az ajándékokat. A vetélkedő valamennyi diákrésztvevője – és a pedagógusok is – könyvjutalomban részesültek, illetve az első helyezett tanulók egy társasjátékot is kaptak, amelynek címe: Pesti srácok 1956.

A zsűri elnöke, Dr. Sömjéni László, a Szabadságharcosokért Közalapítvány kuratóriumának elnöke a megjelentekhez szólva ismertette az általa képviselt szervezet célkitűzéseit, majd megköszönve a tanárok és a diákok munkáját arra emlékeztette a fiatalokat, hogy magyar történelmünk a haza megőrzésének története. Hunyadi Jánostól, Bocskai Istvántól, Rákóczi Ferentől kezdve a 48-as ifjakon át 1956-ig: a mögöttünk hagyott korszakok a neves és névtelen hősök küzdelmei a magyarság megmaradásáért és függetlenségéért. Történelmi krónikánk lapjai dicsőséges, hősi tettekkel íródtak tele, s ez arra kötelez, hogy szabadságküzdelmeink eszményképét megőrizzük és továbbadjuk a következő nemzedékeknek.

Vasvári Éva

Ügyfélfogadás, összejövetelek

Tájékoztatjuk kedves olvasóinkat, hogy a POFOSZ Hagyományörző Tagozatának 2016-tól átalakult az ügyfélfogadási rendje. Barátainkat és tagtársainkat **előzetes egyeztetés után** – bármely hétköznapon – várjuk a tagozat székhelyén: Budapesten, a XIV. kerület, Nagy Lajos király útja 155. számú irodánkban. Kérjük, hogy látogatási szándékát előre jelezze Ámon Antalnál – a tagozat elnökénél – a 06-30-814-9917 vagy a 06-1-257-0190-es telefonszámon. Az előzetes bejelentkezés Vasvári Évánál, a hagyományörzők elnökhelyettesénél is jelezhető a 06-20-428-7351 telefonszámon.

Az 1956-os Forradalom követelései

Pontokba szedett remények

Az 1956-os forradalom idején több lista készült a nemzet követeléseiről. Volt 16 pontos, volt 14 pontos, s a lentebb idézett éppen 15 pontos. Ez utóbbi bevezető szövege, majd a „reménylista” az alábbiakban olvasható.

Állami rendünk helyreállítása, békés építőmunkánk feltételeinek biztosítása, életünk egészséges mederbe terelése érdekében a többi magyar városokhoz, községekhez hasonlóan szükségesnek látjuk az új Nemzeti Bizottság megalakítását.

Nemzeti Bizottságunk feladata lesz életünk minden területén szervezeten, becsülettel helyállva megindítani a munkát, hogy népünk követeléseit megvalósíthassuk. Mindannyiunk érdeke az, hogy a most megválasztandó Nemzeti Bizottság valóban népünk legszélesebb rétegeire támaszkodva, nemzeti nagy céljainkhoz méltó, megbízott feladataira alkalmas testület legyen.

Követeljük:

1. A szovjet csapatok haladéktalan kivonulását hazánk területéről.
 2. A politikai foglyok és szabadságharcosok azonnali szabadon bocsátását, a „tüzet szüntess” rendelet maradéktalan betartását.
 3. Az Államvédelmi Hatóság azonnali lefegyverzését és felelősségre vonását.
 4. A Nemzeti Kormány a legsürgősebben készítse elő az általános titkos választást, bármely párt részvételével.
 5. Teljes nemzeti függetlenséget, politikai, gazdasági és katonai téren.
 6. Becsületes, tiszta kezű embereket a munkástanácsokba, a dolgozók bizalmából.
 7. Vezető pozíciók betöltésénél csak a szaktudás és rátermettség legyen a döntő.
 8. Kimerítő munkaverseny nélkül is emberi életmódot biztosító jövedelmeket.
 9. Független, szabad szakszervezeteket.
 10. A munkásság sztrájkjogának biztosítását.
 11. A kisipar és kiskereskedelem biztosítását.
 12. A magyar életformának megfelelő mezőgazdaságot.
 13. Az ifjúság nevelésének valláserkölcsei alapokra helyezését.
 14. Külkereskedelmünk felülvizsgálását, szerződéseink nyilvánosságra hozását; uránérc készletünk hazai felhasználását.
 15. A katasztrofális lakáshiány enyhítése érdekében követeljük a fölösleges tömegszervezetek és hivatalok épületeinek kislakások céljára való átadását.
- Követeléseink megvalósítását elengedhetetlenül szükségesnek tartjuk, hogy hazánk valóban szabad, független, demokratikus ország lehessen.

Budapest, 1956. október 29.

IDEIGLENES NEMZETI BIZOTTSÁG

Richard Nixon: A magyar nép halálos csapást mért a nemzetközi kommunizmusra

A pesti srácok hőökké váltak

Az AFP francia hírügynökségre hivatkozva a Magyar Távirati Iroda (MTI) 1956. december 24-én tette közzé Richard Nixon akkori amerikai alelnök szavait, aki az év végén európai körútra érkezett az öreg kontinensre.

(2023. december 24., Hír TV)

Amikor 1956 októberében a magyar szabadságharcosok úgy döntöttek, hogy felveszik a harcot a bestiális szovjet hadsereggel szemben, az egész világ a csodájára járt a magyarok bátorságának. A világsajtót rendkívül gyorsan bejárta a hír, hogy Budapesten forradalom tört ki, a magyarok fegyvert ragadva szembe szegültek az elnyomó kommunista diktatúrával. Bár a forradalmat leverték november elején és a vörös diktatúra még hosszú évtizedekig uralta hazánkat, a világ antikommunista részein a pesti srácok hőökké váltak. Az amerikai Time magazin címlapján január hetedikén az év embere: a magyar szabadságharcos.

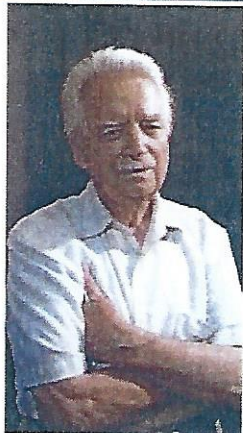
Richard Nixon – aki ekkor még Eisenhower alelnöke volt – 1956 decemberében hat napos körúton tartózkodott Európában. Az öreg kontinensen tett látogatásáról és Eisenhower elnök üzenetéről így írt akkor az MTI:

„A kommunizmus csak az erő segítségével képes fenntartani magát az általa ellenőrzött országokban – mondotta Nixon amerikai alelnök, aki hétfőn hat napos európai útjáról visszatért Amerikába.

Az alelnök Eisenhower elnök Raab osztrák kancellárhoz intézett személyes üzenetével indult múlt kedden Bécsbe, szerdán részletes jelentést tesz az amerikai elnöknek útjáról.

Nixon a repülőtéren hangoztatta, **a magyar nép harca a szovjet uralom ellen halálos csapást mért a nemzetközi kommunizmusra**, amely a csapást sohasem fogja kiheverni. Egy olyan uralom, amely kizárólag erejére támaszkodik, »ideiglenes sikereket« ugyan elérhet – amit a magyarországi példa is mutat –, de az olyan módszerek végzetesek.”

(Az MTI 1956. december 24-én megjelent anyagát változtatás nélkül, az eredeti szöveget teljes mértékben megőrizve idéztük.)

Forradalom és szabadságharc (Első rész)

Kísérlet egy történelmi szintézis témakörének meghatározásához

Csapó Endre alábbi írása – mely az Ausztráliai Magyar-ság című emigráns havilap 1976. decemberi számában jelent meg – elemzői mélységgel mutat rá, hogy 1956-ban Magyarországon két élesen különvlasztható történelmi esemény zajlott le: az egyik a forradalom, a másik a szabadságharc volt. Az események okait és körülményeit vizsgálva a szerző rámutat: a felszín jelenségei mögött meg kell látni a nemzetközi politika mélyebb összefüggéseit is.

Ha valaki úgy gondolja, hogy a történelmi esemény írói mindent megtettek, ha megírták az eseményeket, úgy ahogy azok történtek, az nagyon téved. A történetírás szempontjából az események leírása csak egy része a történeteknek, és sok esetben nem is a legfontosabb része.

Október 23-án eldőrdült a sorsfordító lövés a Parlament előtt. Az események lavinaszerűen zuhogtak a független Magyarország kikiáltásáig. Hogy állt elő ez a történelmi alkalom, amiben az egész ország hitt? Mindenki látta a szabadság felkelő napját, pedig még csak nem is virradt. Csak a térre kiömlő vér vádló fáklyalángja világított. De miért lőttek? Kik szervezték a felvonulást és milyen céljuk volt vele?

Igen ... telve volt a levegő a változás jeleivel. A változás okai? ... a 20. pártkongresszus ... , Sztalin halála ..., (máris külföldön járunk) ... Nyugat és Kelet viszonya ... , a Jaltai Szerződés ... , és így tovább visszafelé Trianonig ... , majd annak okai ... , az oroszországi forradalom ... , a múlt század nemzetközi mozgalmi mind hozzájárultak több-kevesebb mértékben 56 eseményeihez. Komplex kérdés – szakmai nyelven. Kétségtelen, aki eligazodik a történelem együttható tényezői között, az másképpen fogja látni a magyar felkelést, mint az, aki ott kezdte, hogy kiment a Körút sarkára, amikor befordult az orosz tank.

Miről írjon az emigrációs havilap, korlátozott oldalain, húsz évvel az események után olyan ember tollával, aki Sydneyben élte át 56 eseményeinek idejét? Arról írjon, amiről más nem ír vagy nem írhat, ha a kornak látó szemtanúja volt.

Szeretnénk érinteni – amennyire terjedelmünk megengedi – miként viselkedett a nyugati politikai vezetőség. Ez talán az események legnyitottabb kérdése, és a válasz keresése a külföldi magyarok feladata. Néhány egészen izgatónak tűnő kérdés szinte fel sem merül. Például: Amerika szerepe, a jugoszlávok és kínaiak hirtelen változó viselkedése.

Az oroszok várakozó, engedékeny, határozatlan, alkudozó, majd hirtelen kegyetlen megtorlásba átlendülő magatartására van bőven magyarázat, de ezek az indokolások nincsenek bemérve a nemzetközi politika síkjaira. E hiányosság okaihoz hozzájárul az amerikai politika ködösítése, kétszínűsége, és a mi részünkről, az emigrációnak heroizáló (csak a hősiességet kiemelő) hajlama. Előbbi elegánsan letagadja, hogy nagy szerepe volt a forradalmi események kirobbantásában, utóbbi ugyanezt a szabadságharcosok érdeméül tartogatja, és mellőzi, elkerüli a tényt, hogy az események elindítói és legfőbb szereplői vezető kommunisták voltak.

Mielőtt bárki ünneprontónak nevezne, sietünk kijelenteni, hogy 1956-ban Magyarországon két élesen különválasztható történelmi esemény zajlott le. Az egyik **forradalom** volt, a másik **szabadságharc**. A forradalom a nemzetközi kommunista szervezetek belső fejleményeinek volt a következménye, a szabadságharc a magyar nép csodálatos lelki egységének, politikai tisztánlátásának, latolgatás nélküli történelmi helyállásának volt gyönyörű példája.

Érthetetlen is, és sok emigrációs visszásságnak is okozója az, hogy ezt a két eseményt nem határoltuk el élesen, a valóságnak megfelelően. Pedig a magyar nyelv is, és történelmi emlékeink is e két fogalmat teljesen különállónak tekintik. A forradalom társadalmat felforgató cselszövés, amit legtöbbször a hatalom gyakorlásából kimaradt, de ahhoz közelálló csoport robbant ki a maga érdekében, természetesen a nép részére gyártott hangzatos szólalomokkal, a társadalomba beépített fizetett ügynökök vagy hasznos idióták által. Magyarországon ilyen csak egy volt, a négyéves világháborúban lefárasztott nemzet egy óvatlan pillanatában, 1919-ben. A szabadságharc fogalmát Rákóczi és Görgey népének, azt hisszük, nem kell körülírni.

Társadalmi forradalmak

A kollektivisták minden törekvése az, hogy a társadalmi fejlődésnek általuk megjelölt irányát a történelem logikájának tüntessék fel. Ezért kell végighajszolni a társadalmakat forradalmakon. A forradalom az a kollektív élmény, ami az eseményeknek azt a káprázatát adja, hogy a felfordulásból az új rendbe formálódás a nép akarata volt. A forradalomnak szinte vallásos kultusza van, és ahol az sikeresen lezajlott, azokban az országokban jognak, államformának, politikai filozófiának alapjává válik. A nyugati kapitalista világ éppen úgy esküszik a francia forradalomra, vagy éppen napjainkban Amerika a sajátjára, mint Szovjet-Oroszország az 1917-es bolsevista forradalomra.

Az 50-es években Sztálin halálát követően a Szovjetunió vezetői új taktikával igyekeztek rendszerük részére jobb nevet szerezni külföldön az ún. liberális irányzat bevezetésével. Ez egyúttal külföldről is feltétele volt annak, hogy a baráti viszony és támogatás helyreálljon a kapitalista burzsoá

kormányokkal. A liberalizálódás a csatlós országokban is megindult. Mindenütt a párton belül zajlott le a folyamat, mely abból állt, hogy a feltűnően szadista örülteket „sztálinizmussal” bélyegezve leváltották vasalt nadrágos börtönörökkel. Hogy a változás tervszerűen menjen és a szocialista jövő alapjaként a néphitben alkotmányos fundamentummá válják, kinevezték forradalomnak. Ha sikerült volna, ország-világ, de még mi is itt kint tudomásul vettük volna, hogy forradalom volt ugyan Magyarországon, de nem a bolsevizmus ideológiája ellen, hanem csak eddigi módszereik ellen, egy elviselhetőbb szocialista-kollektivistá államrend érdekében. Fejcsóválva mondogattuk volna itt, bús emigránsok, hogy a magyar nép 12 év alatt elfelejtette, hogy nemrégén még fegyverrel védte országának határait. Az otthoni magyarok azt mondanák egymásnak: ezt akarta a nép, ezen már kár sopánkodni.

De nem így volt. A tervezett forradalom nem sikerült. Kádár a szovjet tankokon hozta be a stabilizált, nikotex kommunizmust. Igaz, a szabadságharc sem sikerült, de a világot felrázta, és Rákóczi és Görgey szabadságharcai mellett ez is alapkőve lesz szabadság-eszménknek.

Csonka volna a fenti fejtegetés, ha a Nyugatról szított forradalom okai mögött a kelet–nyugati ellentétet nem vizsgálnánk meg.

Vissza kell menni egészen az első világháborúig, mert a nemzetközi baloldali mozgalmaknak a vitája a Szovjetunióval, annak keletkezése idejére nyúlik vissza. Németország mindig is melegágya volt a baloldali titkos társulatoknak. Egyik ilyen társaság, a Pángermán Liga, amit 1890-ben alapítottak állítólagosan az oroszországi német telepesek védelmére, valójában forradalmi mozgalmakat létesített és pénzelt. A XX. század első évtizedére Anglia, Franciaország, Németország és Oroszország teljesen alá volt aknázva baloldali mozgalmakkal, melyeknek európai egyesült államok létesítése volt a jelszava. A kínálkozó alkalmat a világháború szolgáltatta, annak során mindkét fél teljesen lefáradt, és a kérdés az volt, hol sikerül előbb internacionalista kormányzatot létrehozni, ahonnan egész Európát hasonló kormányzat alá lehet vonni. Nem arról szólt a propaganda, hogy kommunista diktatúrát létesítenek, ellenkezőleg, a szebb emberi jövő, a háborúk végleges kiküszöbölése, európai összefogás stb. voltak a jelszavak, melyek iránt még az uralkodók is érdeklődő szimpátiával viseltettek, nem is említve **Wilson** elnököt, aki már világmegváltónak hitte magát. **Lenint** – mint tudjuk – a német kormány és vezérkar csempésztette Oroszországba. A német Spartacus-szövetség volt a megfelelője az orosz bolsevista mozgalomnak. Az Internacionálé tervei szerint Németországból kellett volna, mint központból, kiindulni Európa kommunizálásának. A Németország és Oroszország közötti területen a két nemzetközi irányítású állam megosztott volt. Ennek megkönnyítését szolgálta a trianoni felosztás szláv és nemszláv államokra, lehetőleg köztársaságokra, és a Rapallói Szerződés, amelynek alapján német szakértők inarosították Oroszországot egész Hitler hatalomátvételéig.

Orosz irányítás alatt

Nem célunk most részletekbe menni, lényeg az, hogy Oroszországot kivéve az első világháború után létesült proletárdiktatúrák megbuktak, több országban még kísérleti állapotában. Németországban és Bulgáriában csak későn, 1923-ban fordult a helyzet visszavonhatatlanul olyan állapotba, amelyben már a kommunista hatalomátvétel kísérletei reménytelenek lettek. A Komintern (III. Internacionálé) – amely eredetileg a különböző országok kommunista pártjainak akciószövetsége – az európai fiaskó folyamán mindinkább orosz irányítás alá került. A „világforradalom” Oroszországba húzódott vissza.

A Nemzetközi Baloldal (melynek meghatározására most nem vállalkozunk, de értjük alatta a világ országainak szocialista-, szociáldemokrata-, munkás- vagy marxista pártjait, mozgalmait és azokat támogató üzleti érdekeltségeket) igyekezett az orosz bolsevista pártot is irányítása alá vonni, de annak helyzeti előnye a „megvalósult szocialista állam” révén nagy vonzást gyakorolt a nyugati munkásmozgalmakra. Lenin halálával, Sztálin hatalomra jutásával csak fokozódott az ellentét, elvi vita és pozícióharc. Ezek során a „permanens forradalmat” hirdető **Trockijt** Oroszországból száműzték, majd – miután külföldön eredményesen szervekedett –, Mexikóban, 1940-ben, merénylet áldozata lett. Napjainkban újból nagy gözt fejlesztenek a „trockista” mozgalomnak. Mindez nem akadályozta meg Rooseveltet, hogy Sztálin államát elismerje és anyagilag talpra állítsa 1933-ban.

Felújult belviszály

A második világháborúban nyugodni látszottak az ellentétek, de utána újult erővel fellángolt a baloldali belháború. Bár a Szovjetunió látszólag (és Európában feltétlenül) egyetlen győztese lett a második világháborúnak, hamarosan szembe találta magát, ezúttal a háborús szövetségesek részéről, egy szilárd összefogással, amely további terjedésének útjába állt. Győzelmi partnerével az Egyesült Államokkal, Jaltában a mai napig is titokban tartott szerződést kötöttek (amire az elmúlt 30 év eseményei élesen utalnak), amit a jelek szerint az oroszok igyekeztek megszegni, vagy csak ímmel-ámmal tartanak be.

Bár Oroszország a második világháború után jelentős területekre, Kelet- és Közép-Európára kiterjesztette hatalmát, és befolyását egész Európára éreztetni tudta, vele szemben a nemzetközi baloldal is megerősödött. Az első szembetűnő különbség az, hogy a jugoszláv kommunista állam nyíltan szembeszállt Moszkva gyámkodási kísérletével. A „sztálinista” megjelöléssel szemben használt „trockista” kifejezés mellé jött a „titoista”.

Titoizmus néven jelölték 1948 után azt a törekvést, amivel a nem orosz kommunista pártok Moszkvától függetlenül és egyenrangúan akartak részt venni a világhódításban.

New York, London és Párizs nagy készséggel támogatta ezt a törekvést. Tito nyilvános támogatást is kapott, gazdasági és fegyverkezési segítséget Amerikától, mely mindezek ellenére ki nem fogyott abban az időben az antibolsevista szólamokból. Az indokolás Amerika részéről az volt, hogy ennek az irányzatnak a megsegítésével elősegíthető a kelet-európai államok felszabadítása.

Egy másik kifejezés is keletkezett ebben az időben: a „nemzeti kommunizmus”. Ez a jugoszláv „nemzeti” kommunizmus céljául tűzte, hogy megőrzi a kommunizmus nemzetköziségét az orosz-bolsevisták öncélú nacionalista orosz-kommunizmusával szemben a különböző országok helyi viszonyai szerint kialakított önálló szervezetével. Ez persze fából vaskarika, de Kelet-Európában véres jelentősége volt.

A magyar emigráció mindent elkövetett, hogy az amerikai politikusok „naivságát” eloszlassák és hogy „felvilágosítsák” őket a valódi helyzetről. Amerika (az emigránsok szerint) „érthetetlen okoknál fogva képtelen volt megérteni, hogy nem nemzeti kommunizmusra vágyik a magyar nép, hanem szabadságra”. Hogy ki volt a naiv, azt ma már talán többen látják. Amerika sohasem volt kíváncsi a magyar emigránsok véleményére. Tito maga megmondta, hogy: – Moszkva nyomásának enyhítése a kommunista államokban előfeltétele annak a lehetőségnek, hogy a proletariátus diktatúráját további országokban is megvalósíthassák. Moszkva – Tito szerint – akadályozza a kommunizmust világhódító útján, mert kompromittálja azt terrorisztikus kormányzásával és imperializmusával. (Támogatást a nagyhatalmaktól az kap, aki rajta van a vonalon. Az antibolsevista magyar emigráció szolgálatai nem estek egybe a nyugati politika irányával.)

A Budapesten kiadott *Századok* tanulmányírója, **Ságvári Ágnes** írja az 1972. 6. számban: „*A nemzetközi áramlatokban már 1946 folyamán vita bontakozott ki a keleti és nyugati demokrácia értelmezéséről. ... A Jaltában képviselt államok célkitűzései már eleve eltérőek voltak, s így az sem szorul bizonyításra, hogy az újjászülető országok demokratizálását is sokféleképpen értelmezték. ... A háború utáni Magyarországon a belső demokratizálást kötelező erejű katonai, nemzetközi szerződések is sürgették. ... A kevés előzményre visszatekintő magyar demokrácia sorsát a szövetségesek között meglévő ellentétek a legapróbb rezdülésig jelentékenyen befolyásolták, és az imperialista taktika változásai súlyos teherként neheztedek az ország életére. ... [Russzofil beállításban az imperialisták a nyugati burzsoá-kormányok, nem pedig a Közép-Európát bekebelező országok] ... A forradalom [az 1945-ös bolsevizálás] célkitűzéseinek békés körülmények közötti fokozatos megvalósítása a koalíciós kormány keretei között zajlott, amelyben a középrétegek, a németellenes burzsoázia is szövetségesként vett részt, s rajtuk keresztül a nemzetközi burzsoá erők viszonylag jelentős befolyást gyakoroltak a belpolitikára. ...*

[Ide kívánczik annak megállapítása is, hogy az 1956-os robbanás idejéig kialakult kommunista párt, az egyedüli és minden hatalmat gyakorló párt, nagy részben, intelligens rétegében feltétlenül, az említett burzsoá középréteghez tartozott, amelynek élénk kapcsolatai voltak a nemzetközi burzsoá erőkkal.] ... *A júliusi potsdami értekezlet vitáiban már Kelet-Európa problémái is szerepet kaptak. Potsdamban a szocialista Szovjetunió és a kapitalista hatalmak összecsapása minden megelőzőnél erősebb volt. ... Az 1947-es év a nemzetközi erőviszonyokban fordulatot hozott. ... A Marshall-terv elutasítása [a kelet-európai államok, köztük Magyarország által is] nyílt lépés volt az új, határozottan Amerika ellenes irányvonal megvalósítása felé. A washingtoni stratégia elsődrendű célkitűzése most már nem az angol gyarmatbirodalom birtokba vétele, hanem Nyugat-Európa gazdasági talpra állítása, a kapitalista rendszer stabilizálása, valamint a Szovjetunió és a népi demokráciák bekerítése volt. ... Ebben a történelmi helyzetben az akkori magyar pártvezetőség – a hidegháborús fenyegetés pánikhangulatában – a békemozgalom nagy történelmi lehetőségét elmulasztotta. A bizalmatlanság légkörében az ellenség elszigetelése helyett az ellenség keresését tűzte ki célul. A szövetségesektől nem egyetértést, hanem teljes azonosulást követeltek meg. Az MDP [a magyarországi kommunisták pártja] vezetősége – bár a pártokat népfront-szervezetbe tömörítette – magát a népfront-politikát eleve korlátozta. ... [1972-ben még ilyen virágnyelven írtak odahaza a szabadságharcot megelőző idők rettenetes terrorjáról.] ... A JKP kérdésében megfogalmazott álláspontok ezért nemcsak a Jugoszláv Kommunista Párttal, mint párttal és Jugoszláviával, mint állammal fennálló viszonyra voltak káros hatással, hanem sajnálatos kihatással voltak Magyarország belpolitikájára azáltal, hogy a Kominform valamennyi döntését eleve elméleti–ideológiai értelemben kötelezőnek nyilvánították.”*

Az idézett néhány mondat összefoglalható az alábbiakban: Oroszország és nyugati szövetségesei között a háború után különböző okok miatt vita támadt. Ezek egyike a kelet-európai államoknak gyarmatként kezelése és a nyugattól elszigetelése volt. Moszkva emberei Magyarországon sietve kiépítették a központi irányítású pártdiktatúrát, az orosz katonai fenyegetésre támaszkodva feloszlatták a koalíciós pártokat, és még a kommunista párton belül is elhallgattatták (Rajk-per) a nyugati kapcsolatú elemeket. Minden hatalom a néhány moszkovitának a kezében összpontosult, ami – számuk kevés volta miatt – szükség-szerűen az örületig fokozott terror lehetett csak. A Nagyszláv Orosz Birodalom érdekeiért létesített Kominform gondolkodás nélküli kiszolgálása volt az egyetlen irányelv. Ez a végsőig vezetett leszűkítés azáltal volt „sajnálatos kihatással Magyarország belpolitikájára”, hogy a nagyhatalmak viszonyában időközben előállott enyhülés miatt ez a garnitúra elveszítette lába alól a talajt. Rákosi kormányzatában és környezetében nem volt többé olyan réteg, amely az új helyzetben előretolható lett volna, hogy az új színezetváltásnak megfeleljen.

Sztálin halála (1953 március) után Moszkva egymással vetélkedő vezetői versenyeztek, melyik tudja személy szerint is leginkább elnyerni a nemzetközi politika szimpátiáját. Rangsor szerint **Malenkov** került előtérbe, de pár hét múlva **Hruscsov** is felemelkedett a vezetői kollektívába, de már a 20. pártkongresszuson (1956. február) elhangzott emlékezetes beszéde után a Szovjetunió diktátoraként léphetett fel. A történelmi követelmény a „sztálinizmus” megszüntetése volt. Ez a beszéd, amely Sztálin egész politikáját elítélte, az amerikai diplomácia hároméves küzdelmének eredménye volt, melynek célja: olyan vezetőséget látni a Szovjetunió élén, amely egyetértőleg vesz részt a nemzeti államoktól és gyarmatoktól mentes új világrend kiépítésében.

Az események ettől kezdve gyorsan követték egymást. Moszkva utasítást adott a csatlóskormányoknak, hogy „liberalizálják” a kormányzást, térjenek le a sztálinista módszerekről. Április 17-én feloszlatták a Kominformot – „a jelen évek eseményei változást hoztak a nemzetközi helyzetben, ... a Tájékoztató Iroda keretei már nem felelnek meg az új követelményeknek”. Június 20-án **Hruscsov** és **Tito** közös deklarációt adott ki a jugoszláv és szovjet kommunista pártok közötti kapcsolatok újrafelvételéről. Ez a lépés mozgásba hozta a politikai talajt Magyarországon. Már csak kozmetikai okokból is, állítólag Tito követelésére, Rákosi júliusban lemondott. Helyére, pártvezetőként Gerő lépett. Ez egyúttal jellemezte is a helyzetet; Rákosi és Gerő egykutya volt a pártnak is – mely ragaszkodott az abszolutista hatalomhoz (és nem volt elég intelligens ahhoz, hogy átlássa a nemzetközi új égboltozatot) – és a nép részére is, mely minden idegszálával érezte, hogy több változásra lenne mód, ha a szűk számú, de elszánt sztálinista gárda feloldódna mérsékeltebb elemekkel. Különösen **Nagy Imre** visszatérése forgott a kívánságok középpontjában. Az eseményekre nyomást gyakorolni természetesen nem volt módja a népnek, de a fentebb említett burzsoá-baloldali és félreállított értelmiségi-kommunistáknak a párton és Írószövetségen belül annál inkább. Ez a réteg elvágott külföldi kapcsolatainak kifinomult szimatával megérezte a világhelyzetben beállt változásokban rejlő lehetőségeket, és mozgékony, üzleti szellemű természetével mindent elkövetett, hogy az agyonellenőrzött merev állapoton változást idézzon elő. A korábbi jó években, amikor hirtelen emelkedett be a legmostohább körülmények közt is jelenlévő kulcshe-lyekre, megnőtt az igénye ahhoz, hogy alkotmányosan védett elit-osztályává csontosodjon a magyar „munkásországnak”, de ennek útját állta a szűkkeblű hataloméhes kominform-hűségű csoport levegőtlen diktatúrája. Gerő, amikor október 23-án lövetett, még örült is, hogy módot ad neki a felvonulás egy kis rendőri beavatkozásra, amitől a bársonyszéke felé kapkodó elvtársak visszariadnak odvaikba. Aligha lövetett volna, ha tudja, vagy megérzi előre az eseményeket. 1956-ban mindenki abból az alapállásból akart kiindulni, hogy a nép akaratát képviseli – evvel operáltak a felvonulás megszervezői is –, de egyre senki sem számított: a nép ezúttal valóban akart, és pontosan ki is fejezte, hogy mit akar.

(Folytatás és befejezés az Őrző 37-ik számában)

Sztálin ördögi kísérlete

Ember és a majom keresztezésével próbálkozott

Jack Corn írása – amely a Magyar Nemzet 2005. december 21-i számában jelent meg – eddig kevéssé ismert ada-

lékkal járul hozzá a sztálini örület megismertetéséhez. A diktátor ember és a majom keresztezésével próbálkozott.

Sztálin arra adott parancsot az egyik leghíresebb szovjet állatorvosnak, hogy emberi spermával termékenyítsen meg nőtény majmokat. A szovjet diktátor igénytelen és fájdalomtűró katonákat, valamint az öt éves tervhez hiányzó munkaerőt tervezett a félmajom-félelemből. A kísérlet nem sikerült.

A tudományos szocializmus lángeszű atyja a reményei szerint keveset panaszkodó félelemből-félmajom szörnyetegeket az első öt éves terv nagy ívű gazdasági céljainak eléréséhez akarta halálra dolgoztatni. A másik célja a Vörös Hadsereg részére olyan igénytelen és fájdalomtűró katonák előállítását volt, akik nem sokat kérdeznek, nem sokat gondolkoznak, és akiket könnyű bevetni a kommunizmust elszántan építő szovjet nép mindenre elszánt ellenségeivel szemben.

A Moszkvában most nyilvánosságra került, eddig titkosított dokumentumok szerint 1926-ban a Politikai Bizottság elfogadott egy olyan határozatot, amely felkéri a Szovjet Tudományos Akadémiát, hogy „építsen fel” a hadsereg részére egy olyan „élő háborús gépet”, ami a széleskörű biológiai ismeretekkel rendelkező Sztálin utasítása alapján „legyőzhetetlen, fájdalomtűró, mindennek ellenálló és nem igényes az élelem minőségére”. A nem mindennapi munkát Ilja Ivanov, az 1870-ben született híres szovjet-orosz állatorvos kapta meg, aki 56 éves korára a versenyló-tenyésztés területén szerzett az új feladathoz nélkülözhetetlen tapasztalatokat.

A mindenhez értő szocialista vezér gondolatait tettek követték, és Ivanov 200.000 dollárral a zsebében egy nyugat-afrikai francia gyarmaton működő, csimpánzok értelmi képességeit kutató állomásra utazott. A jó nevű lótenyésztő nem vesztegette idejét, és rövid időn belül emberi spermával három nőtény csimpánzot is teherbe vágott. A majom lányok azonban elszabotálták a terhességet, és az eleve nem sok sikerrel kecsegtető dologból nem lett semmi. A csalódott onkológus szakember tollat ragadott és kétségbeesett levelet írt Kubába Rosalia Abreunak.

A kép forrása: index.hu

Abreu kisasszony a 20-as évek vége felé az első olyan tudományos kutató volt, akinek sikerült a Havanna melletti, Quinta Palatino nevű birtokán emberszabású majmokat fogságban mesterséges úton megtermékenyíteni. Ivanov a levélpapíron elpanaszolta a kudarcba fulladt kísérleteit, és arra kérte Abreut, hogy küldjön neki egy kis friss csimpánz spermát, mert most a változatosság kedvéért fordítva is kipróbálná a dolgot: egy, az utókor számára az iratokban csak szemérmesen „G-nek” hívott önkéntes szovjet proletár leányt akart vele „felcsinálni”. Ivanov ondós terveit azonban kiszimatolta a New York Times kubai tudósítója, és a lapban megjelent sztori óriási felháborodást váltott ki a világon, különösen a vallásos amerikaiak körében.

A spermamester afrikai útjával egy időben a szovjet elvtársak a Politikai Bizottság határozatnak megfelelően Grúziában, Sztálin hazájában is elkerítették szögesdróttal egy erre a célra szakosodott telepet. Az ember-állat megtermékenyítési kísérletek a Párt utasításainak megfelelően itt is nagy lendülettel és teljes sikertelenséggel folytak. A csalódott Ivanov hazájába visszatérve szomorúan tapasztalta, hogy a grúz telepen sem tudtak előállítani olyan félemler-félmajom szovjet újoncokat, akikkel a főnöke elvárásainak megfelelően ki lehetett volna egészíteni a polgárháborúban megritkult vörös harmadát.

Az undorító és gusztustalan, minden emberi és erkölcsi normát felrúgó szocialista tudományos kísérleteknek természetesen nem lett semmi eredménye, és a nemzetközi munkásmozgalomban már kibontakozóban lévő emberölési versenyt Mao Ce Tung felbukkanásáig biztosan vezető Sztálin a kor divatjának megfelelően Ivanovot is népbíróság elé állította. Öt évet kapott, és egy évvel később, 1932. március 20-án kazahsztáni száműzetésben, Alma-Ata városában halt meg az auschwitzi náci koncentrációs táborban végzett hasonló mingelei kísérleteket 15 évvel megelőző szovjet „szakember”.

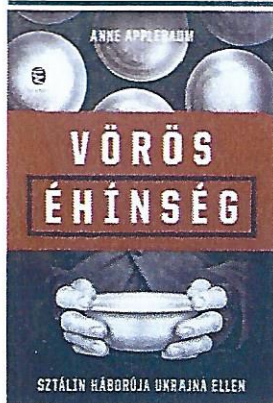
(Forrás: *The Scotsman, Encyclopaedia Britannica*)

Az olvasók figyelmébe!

Az Őrzők számai - az első számtól kezdve - elérhetők a POFOSZ honlapján, a pofosz.hu megnyitásával már az első oldalról. A kiadványt pdf formátumban oldalanként láthatják.

Kérjük az olvasókat, ajánlják másoknak is az Őrző új elérhetőségét, amely így az egész világon elérhető.

Köszönettel: a szerkesztők.

Emlékezés a nagy ukrajnai éhínségre

Minden diktatúra elítélendő

Történelmi ismeretekből tudható, hogy az 1932-33. évi nagy ukrajnai éhínség – ukránul holodomor – Ukrajna egyik legnagyobb katasztrófája volt, több millió halálos áldozattal. Kutatók, történészek egybehangzóan állítják, hogy e felfoghatatlan dráma is része volt a sztálini önkényuralomnak. A magyar Országgyűlés 2003. november 4-én, a H/6288-as határozatában emlékezett meg a tragédia 70. évfordulójáról.

Az Országgyűlés

- megerősítve a Magyar Köztársaság elkötelezettségét az Alkotmányban lefektetett demokratikus alapjok;
- a demokrácia és az emberi jogok eszméi iránti elkötelezettség jegyében;
- annak tudatában, hogy a nemzetközi dokumentumokban és egyezményekben deklarált sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető emberi jogok tiszteletben tartása és védelme az államok első rendű kötelessége;
- azon meggyőződésében, hogy a nemzeti kisebbségek jogainak, mint az egyetemes emberi jogok részének tiszteletben tartása és érvényesülése a béke, az igazságosság, a biztonság, a stabilitás és a demokrácia lényegi tényezője;

újólág kinyilvánítja, hogy a Magyar Köztársaság tilalmaz és elítél minden olyan politikát, amely valamely nemzeti vagy etnikai kisebbséget, vagy kisebbséghez tartozó személyt nemzetiségi hovatartozása miatt üldöz, bántalmaz, életkörülményeit nehezíti, jogai gyakorlásában akadályozza, illetve valamely kisebbség erőszakos ki- és áttelepítésére irányul;

- határozottan elítél mindenfajta diktatórikus rendszert, illetve diktatúrára való törekvést, amely megfosztja állampolgárait az emberi méltóságtól és elidegeníthetetlen szabadságjogaitól;

elítéli a faji, nemzeti és etnikai eredetű diszkrimináció minden fajtáját, különösképpen annak olyan súlyos eseteit, melyek népcsoportok megsemmisítésére, genocídiumra irányulnak.

1. Az Országgyűlés az 1932-1933. évi nagy ukrajnai éhínség november 29-i 70. évfordulóján mély megrendüléssel emlékezik az emberiség történelmének e szörnyű tragédiájára és az ukrajnai népiirtás áldozataira.

2. Az Országgyűlés kifejezi a magyar nép szolidaritását és együttérzését a szovjet sztálini rendszer által mesterségesen és szándékosan előidézett éhínség mintegy 7 millió, köztük 3 millió áldozatul esett gyermek hozzátartozói, leszármazottai, illetve túlélője iránt.

Indokolás:

Az Ukrán Országos Önkormányzat kéréssel fordult a Magyar Köztársaság Országgyűléséhez, mely szerint az Országgyűlés az 1932-33. évi nagy ukrajnai éhínség november 29-én esedékes 70. évfordulója alkalmából fogadjon el ünnepélyes határozatot, melyben az Országgyűlés megemlékezik az ukrajnai népiirtás áldozatairól, illetve elítéli a mesterségesen és szándékosan előidézett népiirtást.

Kérésük indokolásaként kifejtették, hogy az ukránok egyike a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló 1993. évi LXVII. törvény hatálya alá tartozó kisebbségnek, melynek közösségében az éhínséget szenvedettek túlélői, illetve azok leszármazottai is élnek. A történelem ezen időszaka sokáig fehér folt, "agyonhallgatott" téma volt. A kutatások alapján ma már körvonalazódik, hogy 1932. áprilisától 1933. novemberéig terjedő kb. 17 hónap (500 nap) alatt, mintegy 7 millió ember, köztük 3 millió gyermek halt éhen Ukrajnában.

Kutató tudósok szerint a legtöbben, (az áldozatok közel 53 %-a) Harkov, Poltava, Szumszka, Kijev és Zsitomir megyék körzetében haltak meg. Főleg az ukrán falvak lakossága, a parasztság szenvedett a legtöbbet, egy olyan időszakban, amikor nagyon bő termés volt ugyan, de a szovjet hatalom a legtöbb búzát külföldre exportálta. Az éhező ukrán falvak lakosságának tilos volt átköltöznie a volt Szovjetunió más régióiba, ahol élelmiszerekhez juthattak volna. Az ukrán városokat gyakran rendőri kordonnal vették körül, nehogy az éhezők a városba költözhessenek. Az erőszakos élelmiszer begyűjtés még akkor is folyt, amikor egyes falvak lakosságának már 70 %-a meghalt. Legmeggrázóbbak az éhínség idején 7-14 éves gyermekek visszaemlékezései.

Az Országgyűlés Emberi jogi, kisebbségi és vallásügyi bizottsága úgy ítélte meg, hogy fontos, hogy az ukrán kisebbséget érintő múltbéli súlyos sérelemről megemlékezze a Magyar Országgyűlés is, és kötelességünk kifejezni együttérzésünket és szolidaritásunkat.

Szeretnénk megemlíteni, hogy-e kezdeményezés nem egyedülálló, már több ország (USA, Kanada, Baszkföld, Ausztrália, Argentína, Belgium, Anglia) parlamentje, illetve szenátusa határozatban ítélte el az 1932-33. évi éhínséget, és annak következtében előidézett népiirtást. Az erőszakos halált elszenvedőknek emléket állító Ukrajnában a Legfelsőbb Tanács határozata és az ukrán elnök rendelete értelmében zajlanak a 70. évfordulóval kapcsolatos megemlékezések előkészületei, jegyzéket készítenek az éhínség áldozatainak állított emlékművekről-, és jelekről, megemlékező gyászmiséket, rendhagyó történelemórákat és tudományos konferenciákat tartanak.

Fontos, hogy Magyarország is megemlékezzék a történelem egyik legsötétebb tragédiájáról. Közös kötelességünk és felelősségünk az emlékezetben őrizés is, annak érdekében, hogy a világon sehol sem történhessen ehhez hasonló, súlyos bűncselekmény.

XX

Egy kommunista pártember, aki semmihez sem ért, ellenőrzi az egyik építkezésen dolgozókat. Megkérdezi az egyik munkást:

- Maga mit csinál itt?
- Semmit - hangzik a válasz.
- És maga mit csinál itt? – kérdezi a következő munkást.
- Most éppen semmit – válaszolja a kérdezett.

Az ellenőr beírja a jelentésébe: a második munkás ugyanazt csinálja, mint az első. Át kell helyezni, mert itt fölöslegesen duplán csinálják ugyanazt.

-0-

Amikor amerikai egyetemistákat megkérdezik, hogy mit fognak csinálni a diplomaosztás után, azt válaszolják: nem tudom még, nem döntöttem el. A romániai egyetemisták válasza egy ilyen kérdésre az lenne: nem tudom még, nem köztölték velem.

Tisztelt Olvasóinkhoz!

Az Őrző számai igény szerint nyomtathatók. Ezért, ha valaki szeretné megkapni a korábbi számokat, jelezze, és eljuttatjuk hozzá.

Aki pedig nincs a levelezőlistánkon, de szeretne rákerülni, szintén jelezze.

Elérhetőség: Ámon Antal, 06 30 814 9917 vagy 06 1 257 0190 és:
antaltopamon@hotmail.com

Aki pedig elolvasta, ne dobja ki példányát, hanem adja tovább!

Az Őrzőnek nincs fogyasztói ára. Csak értéke van.

Évzáró ünnepség

Diákvendégeket fogadtak a hagyományörzők

Hagyományörző közösségünk az – immár hagyományos – évzáró összejevetelét december 6-án tartotta meg. A POFOSZ XIV. kerületi szervezetével, valamint az 1956 Öröksége Alapítvánnyal közösen megrendezett találkozón a zuglói Szent István Király Zeneművészeti Szakgimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola diákjai műsorral kedveskedtek a megjelenteknek.

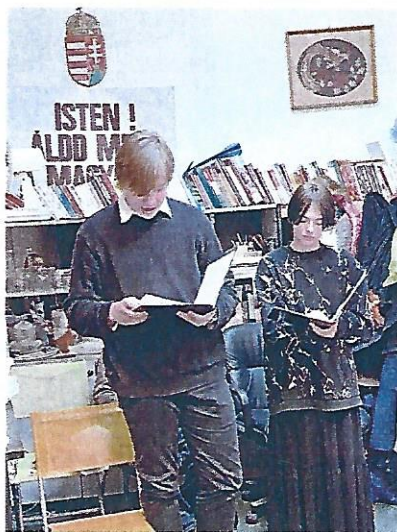
A családi légkörben zajló ünnepségen Ámon Antal, a POFOSZ elnöke köszöntőjében kiemelte: a diákok részvételével szervezett, több éves hagyományra visszatekintő év végi találkozók túlmutatnak egy-egy „hétköznapi” rendezvény megszokott jelentőségénél, hiszen a karácsonyi ünnepekör meghittségét és varázsát nyújtják. A fiatalok jelenléte azt bizonyítja, hogy meg lehet találni a formákat és a kereteket arra, hogy élő és értékes kapcsolatok teremődjenek az idősebb és az ifjabb generációk között. S e találkák arra is jók, hogy a tanulók megismerjék 1956 történeteit, s azokat az embereket, akiknek emlékeik vannak e vészterhes időkről.

Békefi Gabriella igazgatóhelyettes, megköszönve a meghívást, elmondta: nagy örömmel érkeztek és készültek a találkozóra. Megtiszteltetésnek tekintik, hogy mélyülő kapcsolatokat ápolnak a POFOSZ-szal és a hagyományörzőkkel, mert ezek a tanórákon kívüli, közös rendezvények élményszerűen nyújtanak új ismereteket a diákoknak. Az igazgatóhelyettes ígéretet tett arra, hogy jövőben is élnek az együttműködés lehetőségével, s az elkövetkezőkben újabb diákokat vonnak be a közös programokba.

A fiatalok lebilincselő műsorral készültek. Fülöp Fanni Ajándék és Selmeczi András a Fenyőfa című mesét olvasták fel. Hans Christian Andersen – dán költő és meseíró – e remek írását nagy átéléssel adták elő fiatalok: mély gondolatokat ébresztve a talmi vágyakról és a múlandóságról. A próza mellett gyönyörű karácsonyi dalokat is énekeltek a fiatalok. Soltész Éva szaktanárnő vezetésével a kórus tagjai – Zsolnay Orsolya, Zsolnay Viktória, Fülöp Fanni Ajándék, Tas Karolin, Pásztor Tünde és Zöld Dóra Anna – a karácsonyi ünnepkörhöz kapcsolódó kórusműveket adták elő. A zenedarabokkal felidéztek a keresztények legszebb ünnepének misztériumát; szépen csengő hangjukkal pedig az ifjúság reményteljes örömét. Köszönet, hogy meglátogattak minket.

Az ünnepség végén Ámon Antal – karácsonyi ajándékként – történelmi tárgyú könyveket adott át a diákoknak és a pedagógusoknak.

Vasvári Éva

Impresszum: ŐRZŐ, a Magyar Politikai Foglyok Szövetsége (POFOSZ) 1956-os Hagyományörző Tagozatának negyedéves hírlevele.

Főszerkesztő: Ámon Antal. Tel.: (1) 257-0190, 06 30-814-9917

Szerkesztő: Vasvári Éva, lapszerkesztő: Kurtz Mária

Kiadóhivatal: 1149 Budapest, Nagy Lajos király útja 155.

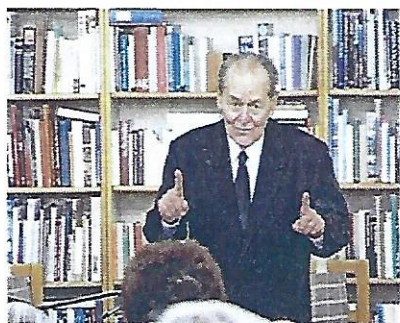

figyelmébe.

Diákinterjúk Vánsza Pállal

Továbbvinni 56 szellemiségét

Az alábbi interjúk szerzői Demó Aliz és Nagy Zsófi, a békéscsabai Szeberényi Gusztáv Adolf Evangélikus Általános Iskola és Gimnázium tanulói. Az 1956-os forradalom és szabadságharc évfordulója alkalmából Kovács Nóra médiaszakos tanárnő adta feladatul a diákoknak, hogy – különböző témákban – Vánsza Pállal, a POFOSZ békés megyei elnökével készítsenek interjút. A beérkezett munkák közül az alábbi két írást ajánljuk olvasóink

Fekete Pál, Békéscsaba díszpolgárának hányattatott sorsú élete

(Szerző: Demó Aliz)

- Milyen kapcsolatot ápolt Fekete Pállal? – kérdeztük elsőként Vánsza Páltól, a POFOSZ békés megyei elnökétől.

-1953-ban kerültek Békéscsabára a feleségével, én a Szent László utcai általános iskolába jártam, akkor hatodikos voltam. A feleségét akkor helyezték az iskolába tanítónőnek. Pali bácsi az 1-es számú iskolába, a Petőfi utcába került tanárnak, onnan ismerem. A felesége fiatal tanárnő volt, a tanári kar egyik legcsinosabb hölgye az idősebbek mellett. Előfordult, hogy helyettesíteni jött be az órákra. Az érdekesség az osztályunkról, hogy zsvány osztály volt; amikor a tanárnő jött be, mindenki olyan „frappul” viselkedett. Pali bácsit onnan ismertük, hogy bejárt a feleségéhez. Annyira a szemem előtt van, hogy mindig biciklivel jött érte és úgy mentek haza. Tehát tudtuk egyrészt, hogy ki a Fekete Pali bácsi. A másik ismerkedési vonal, hogy akkoriban ő volt a csabai úttörő vezető és abban az időben az általános iskolák is minden év végén évváró tornabemutatót tartottak. Ez általában május 1.-én volt. Az Előre pályára mentünk és mindig Pali bácsi nyitotta meg az eseményt.

- Milyen előadásokat tartott Pali bácsi?

- 56-ban megint előkerült, amikor itt megkezdődtek a tüntetések. Akkor Pali bácsi ismert személy volt, mert a Társadalomtudományi Intézeti Társulatnál volt, mint közművelődési előadó. Járt a vidéket is, előadásokat tartott. Mikor megnyílt az emlékház, akkor tartottunk itt több előadást: én is Mányi Erzsziékről, aztán más 56-osok is tartottak előadást.

- Milyen szerepet vállalt Békéscsaba életében?

- Megválasztották a forradalmi bizottság elnökének, ezt követően lényegében ő volt a nagy „halljakend” a város életében. A forradalmi bizottság (a színházból Kaskó István meg több színész és színésznők) közösen eldöntöttek valamit és akkor azt próbálták végrehajtani, arra ügyelni, hogy rendbontás ne legyen. Az ÁVO-sok a színházzal jó kapcsolatot ápoltak, gyakran összejártak a tisztek és a színésznők. Pesten nagy utálatnak örvendett az ÁVO, és ha az ottani újságok rosszat cikkeztek róluk, itt volt idejük a laktanyába meghúzni magukat míg elcsitul a helyzet. 23-án Pesten kitört a forradalom, mire ide eljutott 26-án este, akkor egy nagy tüntetésre került sor. De akkor még Pali bácsi nem volt ott. Akkor alakult meg a Városi Forradalmi Bizottság, aznap még nem volt benne Pali bácsi.

- A forradalom alatt mit tett, mivel váltotta ki a városvezetők ellenszenvét?

- A politikában is benne volt; már 56 előtt részt vett a Petőfi körben és terjesztették a kommunista reformmozgalmat. 27-én megtörtént a Kossuth téren egy nyilvános gyűlés, Fekete Pali bácsit követelte a tömeg, azt kívánták, hogy szólaljon fel, majd fel is szólalt. Aztán beválasztották a megyei forradalmi bizottságba. Mi ismertük a tevékenységét, apámmal végigjártuk a tüntetéseket és ahol ő felszólt – például a József Attila utcában – magam is láttam kint az erkélyen, mikor a Tóthtal összeölelkeztek és kibékültek.

- Mi volt az oka, hogy mégis kiengedték, amikor halálra volt ítélve?

- Végül olyan népszerűségnek örvendett, hogy nem merték halálra ítélni. Amikor 7-én letartóztatták az egész forradalmi bizottságot és elvitték Debrecenbe, olyan nagy tüntetéssorozat indult el, hogy haza engedték. De aztán márciusban újrakezdtek az egész letartóztatását, és akkor kerültek börtönbe.

- Mikor és hogyan tartóztatták le Pali bácsit? Lehet-e tudni, hogyan kínozták?

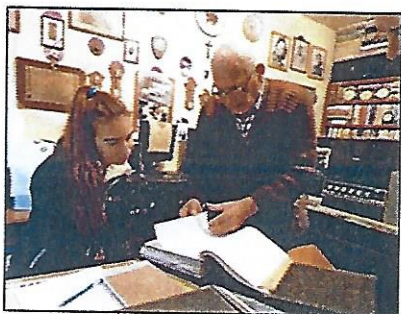
- Meglepték hajnalban, mint általában mindenkit. Hajnalban kimentek, mikor csendes a város, a falu és akkor letartóztatták. Nem is lehet tudni miért verték, ütötték, hiszen mindent tudtak róla. Ez kimondottan bosszú volt a pártvezetőség részéről. A POFOSZ (Politikai Foglyok Országos Szövetsége) tagjai mondták, hogy kékre, zöldre verték, aztán ők locsolták föl őt. Volt, amikor Pali bácsi börtönévei alatt bejöttek az utcáról a hivatal tagjai és megkérdezték tőle: van egy rossz és egy jó hírük, melyiket mondják előbb? Majd folytatták, megszült a felesége, de nem tudják ki maradt életben. Pedig a valóságban mindketten életben maradtak. Ebből is látszik, hogy lelkileg is terrorizálták Pali bácsit. Mondhatni, őt kínozták a legjobban.

- Miben változott meg az élete a fogságban töltött idő után?

- Nem kapta vissza a tanári állását, úgyhogy csak segédmunkásként tudott elhelyezkedni. Kubikos volt, kőművesek és asztalosok mellett dolgozott, tehát nem engedték vissza dolgozni tanárként. Még a forradalom kitörése előtt odament hozzá Baukó Miska – aki akkor DISZ-vezető volt –, hogy be szeretne lépni a forradalmi bizottságba. Ezt Pali bácsi felettesei megtagadták, azzal érvelve, hogy nem kell nekik ilyen nagy kommunista. Később a Baukó lett a téglagyár igazgatója. Pali bácsi kiengedése után 89-ben a szegedi építő vállalatnál dolgozott, s tehergépkocsival jöttek tégláért a gyárba. Az igazgató meglátta Pali bácsit és azonnal utasította a portást, hogy ne engedjék be, zavarják el. Utána kiement az állomásra, felszállt a vonatra, utána mentek a nyomozók, és Fürjesnél leszállították őt. Ebből is látszik, hogy az elvtársak ennyire összetartottak.

- Milyen kitüntetésekert kapott munkásságáért?

- Békéscsaba Díszpolgára (1992); 56-os Aranyérem (1999); Magyar Köztársaság Arany Érdemkereszt (2004); Az 1956-os forradalom 50. évfordulójára alapított emlékérem (2006); Hazáért Érdemkereszt arany fokozata (2006); Pongrátz Gergely érdemérem (2008); 1956-os Pesti Srác Díj (2009); 1956 Alapítvány érdemkeresztje (2011); Magyar Érdemrend lovagkeresztje (2012); Eötvös József-díj (2013); 2013. szeptember 21-én vitézségének és nemzeti érzésének elismeréseként vitézzé avatták; 56-os Emlékérem (2016); Békés megyéért kitüntetés (2016)

Rengeteg dokumentum gyűlt össze a helyi 56-os áldozatokról

(Szerző: Nagy Zsófi)

Vánsza Pál otthoni irodájában fogadott, hogy feltehessem kérdéseimet a POFOSZ-szal kapcsolatban. Nagyon kedves, segítőkész, és rengeteg anyagot gyűjtött össze az évek folyamán az 1956-os események áldozataival kapcsolatban. Bemutatta nekem a Fekete Pál Gyűjteményt – ahogy ő hívja Emlékházat – is, melynek gazdagságát neki is köszönheti városunk. Kitartása, céltudatossága példaértékű, nem hiába vehette át Szarvas Péter polgármestertől 2022. március 15-én a Békéscsabai Életműdíjat, amely elmondása alapján további munkára sarkallja.

kete Pál Gyűjteményt – ahogy ő hívja Emlékházat – is, melynek gazdagságát neki is köszönheti városunk. Kitartása, céltudatossága példaértékű, nem hiába vehette át Szarvas Péter polgármestertől 2022. március 15-én a Békéscsabai Életműdíjat, amely elmondása alapján további munkára sarkallja.

- Ön az 1989-ben létrejött POFOSZ Békés Megyei szervezetének alapító tagja, később alelnöke 1993-tól, majd 2017-től megyei elnöke. Minek a hatására alapították a szervezetet? Milyen célokkal jött létre?

- A Politikai Foglyok Országos Szövetségét 1989 februárjában alapítottuk azokkal, akik az 1956-os és 1968-as események kapcsán lettek politikai foglyok. Az 56-os szellemiség, eszmeiség továbbvitele, azaz a nemzeti függetlenségre és önállóságra törekvés a célja.

- Kik vehettek/vehetnek rajta részt?

- A gyűléseken részt vehetnek tagok, az ők családtagjai, hozzátartozói, illetve érdeklődők egyaránt. A szövetségen belül vannak tagok (börtönben voltak, áldozatok) és pártoló tagok. Én magam 56-os vagyok, de nem ültem börtönben, 807-es sorszámú a tagkönyvem, s 1989 májusában lettem tiszteletbeli tag. Engem megfigyeltek szabadszájúságom, tevékenységem miatt.

- Milyen időközönként tartottak/tartanak gyűlést?

- Országos gyűlés évente két alkalommal van (októberben az egyik). Megyei szinten hivatalosan negyedévente van összejövetel, de régen sűrűbben, akár hetente is találkoztunk a tagokkal. Jelenleg inkább személyesen vagy telefonon beszélgetünk.

- 1989-ben hány taggal indult, és ma mennyien vannak?

- Országos szinten a kezdeti időkben 45.000 tagja volt a szövetségnek, sajnos a tagok egyre idősebbek, nagy részük elhunyt, jelenleg 8000 tagunk van, ebből 56-os mára már nagyon kevés. Itt Békés megyében a legnagyobb taglétszám 70 fő volt. Jelenleg 2 tag börtönviselt, Fekete Páltól, aki sokat tett a POFOSZ-ért és az Emlékházért is, néhány hónapja vettünk örök búcsút.

- Úgy tudom, 1964-es hazatérésétől minden szabadidejét a forradalom áldozatainak kutatásával töltötte, és mára rengeteg anyaggal rendelkezik ebben a témában. Békés megyében sok politikai fogolyról tudott meg információt?

- Igen, rengeteg információval rendelkezem, a Történelmi Hivatalban lehetett kevesélni, fénymásolni, így sok tényanyagot találtam a helyi 56-os áldozatokról. Történelmi Bizottságok alapítása segített ebben a kutatómunkában. A személyes kapcsolatok révén, az áldozatok elmondása alapján is sok mindenről van tudomásom. Sőt, sok könyv is megjelent ebben a témában már, ezek az Emlékházban mind-mind fellelhetők, ezeket bárki kikölcsönözheti.

- Könnyen hozzájutott az információkhoz?

A Történelmi Hivatal dolgozói nagyon segítőkészek voltak kutatásaim alkalmával. Az egyéni történetek felderítése nyilván nehezebb.

- Tudomása szerint sok anyagot titkosítottak, vagy semmisítettek meg?
- Igen, tudomásom van dokumentumok elégetéséről itt Békéscsabán is.
- **Ha valaki felmenőiről szeretne információt szerezni, hova kell fordulnia, hogyan kezdje a kutatást? Találkozott ilyen megkeresésekkel gyerekek, unokák részéről?**
- Igen, többen kertetek meg. Felkérő lapot kell kitöltenie, kutatási engedély kell hozzá Budapesten. Sajnos nem mindig jár eredménnyel, a titkosítások miatt, illetve nem mindig hitelesek a dokumentumok (a III/III-as jelentések), az adott személyhez kapcsolódó dossziék sincsenek meg mind.
- **Vajon sokan miért nem meséltek ezekről a börtönvekről?**
- Félelemből nem mertek beszélni, főleg a következmények miatt. Akkoriban szégyellni való dolognak számított. Egy kisebb településen még inkább megtorolták volna, ha valaki nagydobra veri a vele történeteket, így is hatod rendű állampolgárként bántak velük. Éppen elég büntetés volt a családjá és maga számára, hogy nem, vagy nehezen kapott állást, végzettségének gyakran nem megfelelőt, nem mehettek a gyerekei továbbtanulni sehova, vagy más iskolába vették csak fel őket. Sokszor még az unokák is érezték a nagyapjuk egykori „bűnének” hatását.
- **Mitől függött, hogy egy politikai fogolyra milyen büntetést szabtak?**
- Teljes mértékben a bíró emberségétől függött. Van olyan bíró, aki 134 halálos ítéletet is hozott, sokan egyet-kettőt, nevük mind megtekinthető az Emlékházban. Ötszáz ügyészt elzavartak, mert nem vállalták az ilyen a pereskedést.
- **Milyen körülmények uralkodtak a börtönökben?**
- Szörnyűek. A mai börtön szálloda az akkorihoz képest. Szándékosan teremtettek embertelen körülményeket, nem volt fürdési, mosakodási lehetőség, tetvek, bolhák szaporodtak, mindez szándékosan, hogy megkeserítsék a bent lévők életét. Az örök kegyetlenek, szadisták voltak, a kínzásoktól nem rettentek vissza. Halálra dolgoztaták a rabokat. A váci börtönkörülményekről fényképek, és a recski helyszín makettje szintén megnézhető az Emlékházban.

A Fekete Pál Gyűjtemény a Csaba utcában található meg Békéscsabán, mindenkinek javaslom, hogy nézzen szét, rengeteg ismeretanyagot, fotót, könyvet, emléktárgyat talál ott, tematikusan elrendezve. Az érdeklődő a döbbenet után hálás lehet, hogy ma már – remélhetőleg – nem kerülhet hasonló élethelyzetbe.

A nagy szónok tini lány
(Péter Árpád verse)

*Rájöttem, hogy ki vagy Te, nagy szónok tini lány.
Választás előtt is sokat papoltál.
Nem áll be a szád, mondd a magadét,
Öntöd a szádból a piszkos csemegét.*

*Iskolázatlan vagy, képviselő lettél,
Az elmédben nem fordul meg, hogy milyen rosszat tettél.
Haza csak egy van, Magyarország a neve,
Idegen kultúrát nem fogadunk be.*

*Gondolkodj már el, hogy itt kell neked élned,
A migránsok, ha bejönnek, téged se kímélnek.
Szeresd a hazánkat és honfitársainkat.
Ne nézd soha a származásukat.*

*A gonoszság helyett, adjál szeretetet.
Hogy nyerjél Istennél, mindig kegyeletet.
A gonoszság hatalmát tarts magadtól távol,
Szabadítsd meg a szíved az ármánykodástól.*

*Patrióta hölgy lesz majd belőled is akkor,
Ha ledobod a rosszat, most és mindenkor.
Megbocsájt a népünk, mert félre voltál vezetve,
A rossz oldaltól elfordulsz most és mindörökre.*

*Rájössz majd arra, hogy le kell diplomázni,
Tudást kell szerezni és műveltebbnek lenni.
A tudomány nagy dolog, az elmét frissíti,
Így tudsz Te akkor szeretetet adni és kapni.*